

УДК 7:376]:316.7=161.2

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.06.1511>

МИСТЕЦЬКИЙ ПРОЄКТ «ВРЯТУЙМО СКАРБИ РАЗОМ!» ЯК УНІКАЛЬНА МОДЕЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Ірина ЧМЕЛИК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8352-6873>

кандидатка мистецтвознавства, доцентка, Карпатський
національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра дизайну і теорії мистецтва,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: iryna.chmelyk@pnu.edu.ua

Мета статті — висвітлити історію створення та розвитку мистецького проєкту «Врятуймо скарби разом!», ініціатором та керівником якого є В. Твердохліб — реставратор Івано-Франківського краєзнавчого музею. Започаткований проєкт був понад 15 років тому, що засвідчує про *актуальність теми*. *Предмет дослідження* — процес перетворення арт-проєкту від ініціативи реставрації сакральних творів з колекції краєзнавчого музею за кошти благодійників до об'єднання під його егідою низки окремих творчих ініціатив, які мають певний резонанс у сучасному українському соціокультурному просторі. Автор стверджує, що поєднання таких різножанрових та мультикультурних практик, як виставки сакральних творів та фотографій, перформанси, інсталяції, відеоарти, конкурси, тощо і визначає актуальність та вагомість проєкту. У статті наголошується, що досвід, здобутий організаторами та учасниками проєкту вказаного проєкту, може бути моделлю втілення схожих ініціатив, де відбувається активна комунікація і взаємодія між різними верствами громадянського суспільства. Дослідник підсумовує, що кожна із виставок і акцій у межах цього проєкту сприяє залученості широкого кола зацікавлених і небайдужих, отриманню унікальних досвідів взаємодії з мистецтвом безпосередньо, без нав'язаних упереджень і штампів, активує пізнавальні здатності, формує нові культуроорієнтовані зв'язки між окремими індивідуумами, спільнотами, соціальними інституціями, усередині громадських організацій тощо. *Методологія дослідження* базується на принципах системності та об'єктивності.

Ключові слова: «Врятуймо скарби разом!», Івано-Франківський краєзнавчий музей, сучасні арт-практики, реставрація творів мистецтва, інклюзивне мистецтво, соціокультурний простір.

Iryna CHMELYK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8352-6873>

Candidate of Fine Art, Associate Professor

at the Department

of Design and Theory of Art,

Vasyl Stefanyk Carpathian National University,

57, Shevchenko Str., 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine,

e-mail: iryna.chmelyk@pnu.edu.ua

ART PROJECT «LET'S SAVE THE TREASURES TOGETHER!» AS A UNIQUE MODEL OF SOCIO-CULTURAL INTERACTION

The work highlights the history of the creation and development of the art project «Let's Save the Treasures Together!», initiated and led by Valeriy Tverdokhlib, a restorer of the Ivano-Frankivsk Museum of Local Lore.

The project was initiated over fifteen years ago.

The process of transforming the art project from an initiative to restore sacred works from the collection of a local history museum at the expense of benefactors to the unification under its auspices of a number of individual creative initiatives that have a certain resonance in the modern Ukrainian socio-cultural space is traced. The author claims that the combination of such multi-genre and multicultural practices as exhibitions of sacred works and photographs, performances, installations, video art, competitions, murals, inclusive projects, etc. determines the relevance and importance of the project. The deployment and implementation of various creative initiatives within the project, the involvement of patrons, artists, photographers, designers and restorers, undoubtedly embodies the main goal, which is the preservation and popularization of the national cultural heritage, which is especially acute in the context of full-scale Russian aggression against Ukraine.

The article emphasizes that the experience gained by the organizers and participants of the project «Let's Save the Treasures Together!» can serve as a model for implementing similar initiatives, where active communication and interaction between different segments of civil society take place. The researcher concludes that each of the exhibitions and events within the project «Let's Save the Treasures Together!» contributes to the involvement of a wide range of interested and caring people, obtaining unique experiences of interaction with art, directly activating cognitive abilities, forming new culture-oriented connections between individuals, communities, social institutions, within public organizations, etc.

The research methodology is based on the principles of systematicity and objectivity.

Keywords: «Let's Save the Treasures Together!», Ivano-Frankivsk Museum of Local Lore, modern art practices, restoration of works of art, inclusive art, socio-cultural space.

Вступ. Взаємодія суб'єктів соціокультурного середовища є вкрай важливою у контексті консолідації суспільства навколо важливих проблем, серед яких збереження і популяризація національно-культурного надбання має чи не першочергове значення, що особливо гостро стоїть в умовах війни з російським агресором. Вивчення досвіду успішних креативних ініціатив та втілених мистецьких проєктів може стати базисом і надихати на нові звернення, масштабування досвіду і сприяти залученню ширшої аудиторії. Таким унікальним і важливим у соціокультурному просторі міста Івано-Франківська та регіону став проєкт «Врятуймо скарби разом!», який за понад 15 років об'єднав багато творчих ініціатив і різноманітних мистецьких проявів. Нині проєкт значно переїс свою першопочаткову місію — реставрація і популяризація мистецьких колекцій Івано-Франківського краєзнавчого музею, є базою успішної співпраці, між-музейної і міжособистісної комунікації. Навколо нього об'єдналося широке коло глядачів, меценатів, духівництва, творчої та наукової спільноти, що мають спільні ціннісно-формуючі орієнтири і спрямовані на просування як сучасного, актуального мистецтва, так і популяризацію традиційних мистецьких творів, що є складовою національно-культурного надбання.

Аналіз джерел та публікацій. Етапи діяльності проєкту «Врятуймо скарби разом!» зафіксовані у виданому альбомі, де вперше висвітлено генезу розвитку проєкту від започаткування до 2018 року (часу видання альбому) [1], тексти, укладені мистецтвознавцем Б. Мисюгою та куратором проєкту В. Твердохлібом, розкривають особливості формування в межах проєкту активної частини громадянського суспільства, об'єднаної ідеєю збереження національної культурної спадщини, що згодом переросло у благодійні, волонтерські ініціативи тощо. Альбом «Бог між нами!» [2] став своєрідним продовженням і фіксацією наступних етапів проєкту, ініціатив, що відбувалися у перший рік повномасштабної війни та виявили нові грані у мистецькому процесі не лише міста, а й усієї України. Каталогі Міжнародного творчого конкурсу «Для Бога я створю найкраще» різних років, афіші та буклети виставок доповнили фактологічну базу окремих подій. Репортажі у місцевих медіа, на різноманітних інтернет-платформах, сторінках у соцмережах, офіційному сайті Івано-Франківського краєзнавчого музею сприяли формуванню ціліс-

ної картини значущості проєкту та його складових у мистецькому середовищі міста [3; 4; 5; 6]. Окремі події, що відбувалися в рамках проєкту, ми висвітлювали у наукових публікаціях та електронних ЗМІ [7; 8]. На основі цих джерел зроблені авторські узагальнення та висновки щодо місця і значення проєкту «Врятуймо скарби разом!» у культурному житті Івано-Франківська та регіону.

Отож *мета* статті — висвітлити історію створення та розвитку мистецького проєкту «Врятуймо скарби разом!», ініціатором та керівником якого є В. Твердохліб — реставратор Івано-Франківського краєзнавчого музею. *Методологія дослідження* базується на принципах системності та об'єктивності.

Основна частина. Мистецький проєкт «Врятуймо скарби разом!» нещодавно відзначив своє п'ятнадцятиріччя. За цей час він перетворився з локальної ініціативи збереження та реставрації найбільш значимих артефактів сакрального мистецтва з колекцій Івано-Франківського краєзнавчого музею у значне культурно-мистецьке явище з дієвими механізмами реставраційної, експозиційної, волонтерської діяльності та системного музейного менеджменту.

Історія проєкту «Врятуймо скарби разом!» розпочалася з 2008 року. На той час єдиний атестований реставратор у місті Івано-Франківську Валерій Твердохліб вперше публічно заявив про проблему збереження сакральних святинь у музейних збірках. Першими зацікавленими особами стали різних рангів духовні особи Прикарпаття. Так, від початку справа реставрації стала цариною відродження духовних скарбів, а співучасть у проєкті — співучастю в престижній акції повернення колись шанованих реліквій [1, с. 6].

Згодом необхідністю стало наукове опрацювання фондів збірок краєзнавчого музею та їхня популяризація, цьому сприяло видання альбому пам'яток «Врятовані скарби» (Львів, 2009). Усі наступні кроки проєкту збіглися з доленосними етапами становлення громадянського суспільства в Івано-Франківську: появою волонтерського руху, формуванням молодіжних ініціативних груп та реалізацією соціальних проєктів.

Поштовхом до системнішого опрацювання, реставрації та вивчення творів іконопису з музейної колекції стала виставка «Галицька ікона», що відкрилася у Національному заповіднику «Софія Київська» у березні 2008 року, за результатами якої було вида-

но альбом «Врятовані скарби». Ініційована місцевим духовенством благодійна програма підтримки музейної реставрації «Врятуймо скарби разом!» (митрополит Іоасаф, владика кир Володимир Війтишин, владика кир Микола Сімкайло, кир Софрон Мудрий), спонукала до усвідомлення, що кожен заявлений в благодійній акції вважав себе причетним до повернення в суспільство нових категорій «самопожертви» та «чину співучасті в доброму ділі» [1, с. 15].

2010 року у краєзнавчому музеї було відкрито реставраційний відділ — першу такого роду інституцію в регіоні, мабуть, за останні сто років. Реставраційна діяльність поширилася на скульптуру, підкладні ікони, предмети літургії і канонізовані реліквії. Завдяки ініціативності Валерія Твердохліба були налагоджені сталі контакти із львівськими та київськими реставраційними майстернями ННДРЦУ, відділу реставрації Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, що сприяли творчому зростанню та професійному вдосконаленню через наукові конференції, стажування, дискусії майданчики, консультації.

Музейна експозиція відреставрованих ікон органічно влилася в актуальний мистецький простір міста і стала полем проростання нового покоління креативної молоді. Таким чином, реставраційний проєкт «Врятуймо скарби разом!» свідомо переріс у фазу системного музейного менеджменту [1, с. 6].

Наступний етап діяльності передбачав потребу у фахових дослідженнях артефактів, а також — спеціалізовану фотофіксацію реставраційних процесів. Так виник фотопроект «Образи світлих», втілений фотохудожником, на той час головою Івано-Франківської обласної спілки фотомитців Юрієм Бакаєм. Неймовірно відчуття тактильності старої поверхні — аж до пороку жука-деревогриза — у фотографіях надавало проєктові нової грані сприйняття. Збільшені в рази фото іконописних ликів неймовірно підсилювали драму часових втрат [1, с. 49]. Чуттєві асоціації від споглядання світлин напівзруйнованих артефактів дозволили сприймати їх на рівні тактильних образів. У кожному окремо відзнятому фрагменті фотохудожник намагався показати глибину твору, де до деталей, майже як під мікроскопом можна побачити кракелюри, відшарування фарби від основи, тріщини, окремі мазки, рельєфність поверхні, навіть передану ікономалярами емоційність святих у жестах та виразах ликів. Ефектно відзняті фрагменти поліхромної пласти-

ки із застосуванням складних ракурсів чи спеціального освітлення до того ніколи так не виявляли тонкощі давнього ремесла та фактуру образів [1, с. 49]. Фото понижених ікон разом з відреставрованими творами подорожували різними містами впродовж півторароку, здобувши визнання. На цьому було наголошено під час виставки проєкту в музеї Івана Гончара.

Поступово популяризація проєкту «Врятуймо скарби разом!» сприяла появі нових креативних ініціатив, долученості письменницької, дизайнерської, художницької спільнот, що реалізувалося в окремих проєктах, зокрема серії закладок та листівок з образами святих з музейної збірки (дизайнерка Олена Рубановська та письменник Любомир Стринаглюк). Музейна аудиторія щороку зростала, а завдяки активній діяльності щедрого на ідеї митця, музиканта і дизайнера Яреми Стеценка вдалося залучити молодіжні і зовсім юні кола громадян. Молодіжний християнський фестиваль «Вгору серця» (2007), що з 2012 року відбувався на площі біля міської ратуші (навколо музейної території) впливав на інертне до культурних подій середовище містян [1, с. 95]. Так зародилася ідея залучити до музейних залів найменших відвідувачів. Першою такою інтерактивною дитячою програмою став Міжнародний конкурс дитячого малюнка «Для Бога я створю найкраще» (організатор Ярема Стеценко). Тут перші дитячі пленери-конкурси творилися у виставковому середовищі давнього іконопису, тож сам проєкт «Врятуймо скарби разом!» набув нової соціальної якості: рятуючи сакральні твори на очах у дітей — рятуємо дитячі душі [1, с. 99].

У 2016 році значна дослідницька робота музейних працівників спричинилася до масштабної виставки віднайдених унікальних музейних предметів, зокрема мощів святих із супроводжуючими грамотами та унікальних естампних антиминосів ХІХ — початку ХХ століття. На виставці «Мощі святих. Повернення сакральних реліквій» вперше в раніше відреставрованому релікварії Святого Пантелеймона була експонована олов'яна капсула з частками мощей святих за Христову віру, що походять з церкви Архистратига Михаїла з с. Довгопілля Верховинського району [1, с. 113]. Згодом знаковою стала виставка «Присяжні з перехрестя», яка відкривала відвідувачам цілі пласти народної культури та побуту, змушувала по-новому осмислювати регіональні сакральні традиції. Саме в цьому проєкті знайшли продо-

вження діалоги та монологи сучасних письменників Юрія Андруховича і Тараса Прохаська про таку собі «незану» Атлантиду, наново віднайдену територію давніх місцевих реліквій [1, с. 135].

Наступними актуальними подіями стали реставраційні роботи по відновленню частини ризи Зарваницької ікони та збірка «Галицької археології» з експедицій 1980-х років вченого-археолога Вітольда Ауліха, що відбувалися на території Давнього Галича. Це допомогло накреслити нові перспективи проєкту «Врятуймо скарби разом!» — зібрати та відреставрувати всі призабуті реліквії Івано-Франківщини без огляду на приналежність до музейної збірки чи приватної колекції [1, с. 161].

Епохальним явищем стала виставка проєкту «Врятуймо скарби разом!» навесні 2018 року, де всі відреставровані й атрибутовані пам'ятки були експоновані в єдиному просторі. Нині — це постійна експозиція давнього мистецтва ІВКМ і основна експозиційна платформа проєкту [1, с. 161].

Викликаний виставкою резонанс дозволив організаторам слушно підкреслити, що «Івано-Франківськ претендує стати багатшаровим культурним джерелом музейних новацій, де реабілітація сакральних святинь стала початком культурної самоосвіти місцевої громади» [1, с. 161].

У 2019 році, у межах відзначення 10-річчя проєкту «Врятуймо скарби разом!», у просторі краєзнавчого музею глядачам було представлено особливу ікону — «Спас на престолі» (1773), нещодавно перед тим відреставровану. Саме вона була використана в одній зі сцен геніального фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків». Довший час ікона зберігалася в Державному музеї образотворчого мистецтва (нині Національний художній музей України), а 1974 року була повернута до Івано-Франківська, де була практично занедбана у музейних фондах. «Ікона була у жахливому стані, колони були заклеєні папером, а це погано для золота і срібла», — так охарактеризував її реставратор В. Твердохліб [4]. Тож першопочатковим завданням стала консервація пам'ятки, а згодом її реставрація. У процесі підготовки експозиції були знайдені нові ікони та конструкції цього ж іконостасу з колекцій краєзнавчого музею та Музею Мистецтв Прикарпаття, які також використовувалися режисером у кінострічці. Для експонування ікони були створені спеціальні конструкції-риштування,

що нагадують обрамлення іконостасу. Згодом на цих риштуваннях експонувалися твори сучасних художників, створені у 2022—2023 роках.

Вагомою складовою діяльності музею нині є його комунікація з іншими інституціями, що дозволяє здійснювати обмін експонатами, проводити виставки поза його межами, популяризувати власні колекції, переймати досвід інших музеїв завдяки науковим конференціям, круглим столам, семінарам.

Так, у травні 2021 року відбулася виставка, присвячена творчості Модеста Сосенка «Модест Сосенко. Пізнай. Зрозумій. Збережи», організована спільно Івано-Франківським краєзнавчим музеєм та Національним музеєм у Львові імені Андрея Шептицького (Олеся Семчишин-Гузнер, Роман Зілінко, Валерій Твердохліб). Цьому передувала масштабна експозиція в львівському музеї, яка ретроспективно і найбільш повно представила творчість митця: були випущені монографії про художника, експонувалися фотоматеріали обстежених сакральних споруд, в яких збереглися монументальні розписи М. Сосенка тощо. Ця ж виставка органічно доповнилася виставленими творами в Івано-Франківську, серед експонованих — «Богородиця з дитям» авторства Сосенка з колекції музею, що була атрибутована і відреставрована В. Твердохлібом. Під час відкриття виставки, крім експонування ікон, малюнків, підготовчих картонів відбувся перформанс, організований митцем Я. Стедиком, коли одночасно з різних локацій міста до музею несли 10-ти метрові банери з надрукованими ескізами творів Сосенка, які згодом стали складовою виставкової експозиції і розміщувалися на 3 поверсі музею. Перформанс мав нагадувати про велику спадщину майстра і врятовані скарби завдяки кропіткій діяльності дослідників, мистецтвознавців, реставраторів та організаторів цих подій.

З початком повномасштабної війни росії проти України важливо було не лише зберегти музейні колекції та артефакти, а й переосмислити, як працювати в нових умовах. У перші місяці російської агресії артистична спільнота міста активно долучалася до різноманітних волонтерських ініціатив. Відголоски війни знайшли вияв як у творчості місцевих митців, так і тих, хто знайшов прилисток у нашому тиловому місті. Поступово музеї та виставкові майданчики відкрили свої двері, а потреба «показати» і «бути побаченим», як і потреба «побачити» реалізувалася у низці актуальних

виставкових проєктів. Зокрема, проблеми осмислення пам'яті, усвідомлення цінності, яку платить наша держава за свободу і незалежність, стали ключовими в авторських мистецьких творах 2022 року Валерія Твердохліба, Нікіти Тітова, Олени Приходько-Кіслих, Сергія Лаушкіна, Юрія Бакая, та ін., що реалізувалися в межах кураторського арт-проєкту В. Твердохліба «БОГ МІЖ НАМИ!», який був відкритий для огляду у червні 2022 року в оновленій експозиції Івано-Франківського краєзнавчого музею. Центральною частиною першого залу є композиція «Коло Життя! Святи!» — рухомий круглий подіум, створений групою франківських ковалів на чолі з Сергієм Полуботком, що став предметним початком виставки [2, с. 12]. Також одна зі стін залу була заповнена малюнками з міжнародного конкурсу «Для Бога я створю найкраще», організатором якого є уже згадуваний митець Ярема Стецик. У наступній залі музею експонувалися твори та інсталяції ірпінської художниці та реставратори Олени Приходько-Кіслих: «Секретики», «Мами», «Пошуки тривають». У них мисткиня відтворила власні переживання під час війни, роздуми про тонку межу між життям і смертю, адже також змушена була покинути рідне місто на початку повномасштабного вторгнення. Поруч з роботами Олени Приходько-Кіслих експонуються сакральні твори Валерія Твердохліба. Деякі з них писалися близько двадцяти років тому, але виявилися дуже суголосними з сучасними подіями. Інсталяція «Крила» Нікіти Тітова є присвятою всім, хто загинув, захищаючи Україну, зокрема Герою України Роману Ратушному, загибель якого стала головним поштовхом для втілення цієї ідеї. Тематичні картини Валерія Твердохліба, зокрема присвячені Маріуполю, а також артефакти війни, привезені волонтерами ГО «Громадська ініціатива Галичини» з гарячих точок та національні стяги є символічним доповненням усієї сучасної драми, яку переживає країна [2, с. 34]. У наступних залах розгорнуті експозиції «Переможемо разом!» та авторські картини Валерія Твердохліба, намальовані впродовж 2022—2023 років, що також безпосередньо пов'язані з воєнною тематикою.

Поступово цей арт-проєкт доповнився іншими ініціативами. Так, у межах проєкту «Бог між нами!» влітку 2023 року у музеї була відкрита виставка живопису і графіки «Янголи і крила» (У. Белей та І. Чмелик), присвячена загиблим дітям від рук російських агресорів.

Виставка побудована на протиставленні: чорнобілі графічні портретні зображення загиблих дітей Ірини Чмелик та яскраві живописні роботи Уляни Белей, мешканки будиночку сиріт з інвалідністю «Оселя віри, надії і любові». Виставка привернула увагу спільноти до людей з інвалідністю, їхніх побутових проблем і труднощів. Та попри все, їхнє неймовірне бажання малювати і відкривати цей світ, втілювати своє бачення й емоції в мистецтві, ділитися ними з оточуючими, їхня стійкість і сила духу може мотивувати інших. Квіткові композиції та пейзажні мотиви Уляни Белей є саме такими — яскравими та експресивними, наче крила надії [7, с. 117].

Емоційно наповненою та актуальною стала ще одна виставка: «Сакральне-Сучасне», яка відкрилася у листопаді 2023 року у краєзнавчому музеї, і була присвячена річниці звільнення Херсона. Команда художників, медіа-митців привезла фотографії та відеоматеріали, відзняті у невеличкій капличці м. Кіндійки, неподалік Херсона, що знаходиться буквально в кілометрі від Антонівського мосту. Ця капличка від початку вторгнення стала волонтерським пунктом і штабом підтримки місцевих жителів та українських військових. Ініціаторка виставки, режисерка проєктів мистецької агенції «АртПоле» Ольга Михайлюк представила відеоінтерв'ю та фотографії з деокупованого міста. Ярема Стецик розробив конструкцію, яка нагадує своїми формами сакральну споруду, і в комплексі з кивотом з гуцульської церкви, фотографіями та екраном, де транслюються інтерв'ю зі священниками, отцями Олегом і Валентином, та іншими активістами штабу, а також кадри з каплиці, творять цілісну композицію. «Для мене було важливо, яким чином взагалі під час окупації можна було тримати цей настрій, проводити службу українською мовою, тримати зв'язок з людьми, лишатися і відстоювати свою позицію», — пояснила Ольга Михайлюк [3].

«Херсонська каплиця», зі слів організатора проєкту Валерія Твердохліба, відкриває проєкт «Сакральне-Сучасне». Сам кивот, що колись був у церкві на Богородчанщині є «...центром нашої ідеї. Ми відкриваємо нову сторінку авторського реставраційного проєкту «Врятуймо скарби разом!». Ми говоримо з людьми, які приходять в наш мистецький простір, на тему сакрального і сучасного, на тему Бога, стосунків і зв'язків людей. І виставка «Херсон у Франків-

ську» — це початок цих нових наших рухів», — так означив мету заходу Валерій Твердохліб [3].

Дуже органічно до історії проекту долучився конкурс дитячого малюнку «Для Бога я створю найкраще». Історія конкурсу розпочалася у 2011—2012 роках з ініціативи дизайнера, музиканта, художника Яреми Стецика, яку підтримала молодіжна Комісія ІФ УГКЦ на базі Підпечерської дитячої школи мистецтв. До проекту долучилися Івано-Франківський краєзнавчий музей та Центр Сучасного мистецтва. Поступово на різних етапах до ініціативи доєднувалися професійні митці як члени журі та учасники, твори яких виставлялися у позаконкурсних програмах фестивалю, серед них Н. Тітов, М. Паленко, А. Єрмоленко, О. Тістол та інші.

Ідея конкурсу — фіксація в мистецтві сьогочасних пошуків і проявів Божественного, створення своєрідного сакрального простору, зокрема і завдяки пересувним виставкам. Усі події фестивалю-конкурсу на кожному етапі фіксуються й осмислюються, друкуються каталоги. За час проведення конкурсу відбулося близько сотні виставок по Україні, проведено десятки благодійних заходів для лікарень, сиротинців, а також регулярних аукціонів для потреб медиків та ЗСУ.

Поступово конкурс вийшов на міжнародний рівень, до виставок робіт учнів дитячих мистецьких закладів України долучалися учасники творчих студій та мистецьких шкіл з Болгарії та Литви. Вибрані творчі роботи конкурсу «Для Бога я створю найкраще» останніми роками подорожують світом у рамках кількох окремих проєктів: зокрема «Ангели, які тримають небо» (кураторка Лідія Анушкевичус, Український Дім, Вільнюс, 2022, Литва, 2022—2024); окремі експозиції були представлені в Іспанії (м. Таріфа, 2024), Республіці Корея (м. Сеул, 2024).

Умовність визначення переможців та призерів, багатоманітність конкурсних номінацій, відсутність будь-яких вікових чи творчих обмежень, відкритість конкурсу сприяє залученню великої кількості учасників, такому собі мистецькому багатоголосю, необмеженості ні у виборі тематики ні технічних засобів. А поєднання творчих робіт професійних художників із дитячими малюнками свідчить про єдину ціль — об'єднання у мистецтві і самоцінність творчого процесу [8].

Понад сто малюнків конкурсу «Для Бога я створю найкраще» наповнили перший зал другого поверху Івано-Франківського краєзнавчого музею та є складовою змінних експозицій в межах кураторського арт-проєкту В. Твердохліба «БОГ МІЖ НАМИ!» [2]. Гармонійність між текстовими і візуальними образами досягається завдяки вдалому дизайну простору цього залу, плакатністю і безмежною кількістю сакральних образів і сюжетів, створеними дітьми і професійними художниками, які сплелися в єдину неподільну монументальну композицію на одній зі стін, сакральними скульптурами в просторі залу, відреставрованими іконами з музейної колекції та інсталяціями і шрифтовими акцентами. Цей простір постійно доповнюється нововиявленими артефактами, як, наприклад, фрагмент дерев'яного янгольського крила, знайденого в кивоті церкви під час формування виставки, присвяченій річниці звільнення Херсона «Сакральне-Сучасне» (листопад, 2023). Сам кивот з церкви м. Богородчани був переданий музеєві на реставрацію. Ця подія була сприйнята як певний сакральний знак-символ, адже крило несподівано стало доповнюючим (другим), майже ідентичних обрисів, крилом до графічної роботи Нікіти Тітова, що експонувалася в сусідньому залі музею.

Малюнки, надіслані на конкурс «Для Бога я створю найкраще» у 2022 році стали візуальною основою відеоролика на пісню «Малюй, малий» Євгена Турчинова і Руслана Горового (І. Чмелик, Я. Чмелик), що стали складовою уже згаданої виставки живопису і графіки Уляни Белей та Ірини Чмелик «Янгולי і крила» (2023), розгорнутої у просторі музею. Відеоролик як і виставка присвячені проблемі пам'яті, водночас є виявом вдячності і шани усім сучасним Героям, зокрема, Юркові Стецику.

Отже, конкурс малюнків та колажів «Для Бога я створю найкраще» — унікальна подія в мистецькому русі Івано-Франківська, що давно переросла значення локального явища і продовжує жити в окремих виставкових та медіа проєктах [8]. Конкурсні твори є частиною благочинних аукціонів, стають складовими відеоартів та перформансів, поповнюють музейні колекції та приватні збірки, надихають все нових учасників. Конкурс містить складові актуальних мистецьких практик з елементами перформативності, колективної творчості.

Резонансною та експериментальною стала виставка-проєкт «Побачити скарби разом!», що відкрилася 10 січня 2024 року в краєзнавчому музеї. Експозиція була присвячена міжнародному дню шрифту Брайля (3 січня) та дню народження Сергія Параджанова (9 січня). Організаторами виступили Центр дослідження стратегій універсального дизайну кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (доцентки Надія Бабій, Ірина Чмелик), проєкт «Врятуймо скарби разом!» (художник-реставратор Івано-Франківського краєзнавчого музею Валерій Твердохліб), проєкт Сакральне-Сучасне (художник Ярема Стецик). Значну допомогу у практичній площині реалізації адаптацій надало Обласне Товариство Сліпих [7, с. 118].

Виставка гармонійно доповнила одну з основних музейних концепцій «дивись, але не торкайся» новими можливостями. Незрячі відвідувачі завдяки спеціальним адаптаціям, створеним науковцями кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника мали можливість тактильно «оглядати» й вивчати твори візуального мистецтва з колекції музею, серед яких 5-ть тифлографічних композицій для проєкту «Врятуймо скарби разом!»: гуцульський свічник-трійця XIX ст., ікони «Богородиця з Ісусом» Модеста Сосенка, «Коронування Богородиці», «Богородиця-Одигітрія» та «Деїсус», відома з фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» [6].

Окрім того було представлено перший тактильний каталог для відділу народного мистецтва музею й тифлографічні адаптації на твори світового мистецтва епох Ренесансу, Бароко, Класицизму, авангардних напрямів мистецтва XX століття як українських художників, зокрема К. Малевича, В. Єрмілова, так і європейських: С. Далі, Е. Мунка, А. Матісса, П. Пікассо та ін. Унікальними творами були авторські студентські адаптації сучасних фотографій. Концептуально цілісно у просторі музею дивиться центральна інсталяція з адаптацією картини В. Єрмілова «Булка (Хліб)» і чаші, що може символізувати Євхаристію, по боках якої знаходяться оригінали відреставрованих ікон та їхні тактильні копії [7, с. 119].

Важливим аспектом діяльності сучасного музею є створення доступного середовища. Таким чином, завдяки залученню нових методик, зокрема створен-

ню аудіо- чи брайлівських путівників, складних 2- чи 3-D копій ключових артефактів, відвідувачі з вадами зору можуть вивчати твори мистецтва тактильно, і нарешті сформувати повне уявлення про виставлені роботи [6]. Тифлографічні адаптації мистецьких творів мають відповідні аудіоописи (голосові описи), які можна почути завдяки QR-коду, розміщеному поряд. Вказаний проєкт був підтриманий УКФ, для його реалізації були залучені грантові кошти. У короткому часі студентами кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом професорки кафедри Надії Бабій було створено ще 24 тактильні адаптації-копії ікон з музейної колекції.

2025 рік продовжує бути надзвичайно плідним для проєкту «Врятуймо скарби разом!». Зокрема у музеї були розгорнуті експозиції «Райські хатки» іконописця Лева Скопа, виставки авторської ікони Романа Зілінка «Земля», та картин Мирослава Отковича «Король Данило і велич Галицької землі», у яких органічно поєднується минуле і сьогодення. Експозиції торкаються складних психологічних аспектів проживання трагічних подій, продовжують теми проявлення сакрального в буденному, піднімають проблеми творчості під час воєнних дій. Та водночас дають надію і віру, як скажімо ікони, мальовані на старих дошках, чи позитивні «хатки», що своєю колористикою та технікою виконання близькі до наївного малярства.

У квітні 2025 року на одній зі стін другого поверху краєзнавчого музею з'явився стінопис «П'єта» (Оплакування), створений за прототипом авторського проєкту Андрія Єрмоленка. Цей твір реалізувався у межах проєктів «Сакральне-Сучасне» та «Врятуймо скарби разом!», і став ще однією знаковою подією для міста. Близько тижня волонтери, студенти, всі охочі і небайдужі під керівництвом Яреми Стецика створювали стінопис, ідеєю якого є любов, показана через призму жертвності та скорботи. Не випадково відкриття стінопису припало на страсний тиждень. Його присвятили нещодавно загиблому у госпіталі воїну російсько-української війни Михайлу Гавриліву, який працював у цьому залі, де власне і створювався арт-об'єкт. Тож стінопис своєю глибокою філософією доповнив стрижневі ідеї, втілені в різних проєктах, об'єднаних концепцією «Врятуймо скарби разом!». У цьому контексті варто згадати ще один унікальний стінопис, створений на фасаді Пер-

шого ліцею м. Івано-Франківська у 2024 році за ескізом твору Нікіти Тітова — «Ангел-охоронець» з символічними крилами у вигляді веж кафедрального собору міста. Стінопис поступово доповнюється шевронами військових бригад, які мають безпосереднє відношення до захисту країни та нашого міста (автори — Нікіта Тітов, Ярема Стецик).

Висновки. Таким чином, відстежені та проаналізовані події, творчі акції та виставки, що наповнюють мистецький проєкт «Врятуймо скарби разом!», свідчать про значний резонанс та важливість проєкту у соціокультурному середовищі Івано-Франківська, а нині виходять далеко за його першопочаткові межі та цілі. За 15 років існування проєкту вдалося не лише врятувати сотні мистецьких творів, він успішно розвивається, розростається новими ініціативами, масштабується, виявляє усе нові грані як традиційних мистецьких проявів так і сучасних арт-практик, що веде до створення унікальних досвідів, моделей соціокультурної взаємодії. Це сприяє не лише залученню широкої глядацької аудиторії, а й формує нові ціннісні зв'язки між окремими індивідуумами, спільнотами, соціальними інституціями, усередині громадських організацій тощо. А також розкриває, як музей стає майданчиком актуальних мистецьких практик, де поєднується традиційна культура з новими креативними ініціативами, спрямованими на системний діалог з глядачем та осмислення сучасних проблем у різноманітних мистецьких проявах.

1. *Врятуймо скарби разом. Історія одного проєкту.* Альбом. Упор. В. Твердохліб, тексти — Б. Мисюга. Київ: Майстер книг, 2018. 192 с.
2. «БОГ МІЖ НАМИ». Альбом-каталог кураторського проєкту. Упоряд. В. Твердохліб, В. Козінчук. Івано-Франківськ: Івано-Франківський краєзнавчий музей, 2023. 68 с.
3. Асатурян Н., Яців Д. *В Івано-Франківську до річниці визволення Херсона відкрили виставку відеоінтерв'ю та світлин з деокупованого міста.* URL: <https://suspilne.media/615225-v-ivano-frankivsku-do-dna-vizvolenna-hersona-vidkrili-vistavku-videointervu-ta-svitlin-z-deokupovanogo-mista/> (дата звернення: 22.09.2025 р.).
4. Турій Р. *Франківцям показали ікони з легендарного фільму «Тіні забутих предків» (ФОТО), 2019.* URL: <https://galka.if.ua/frankivcyam-pokazali-ikoni-z-legendar/> (дата звернення: 24.09.2025 р.).

5. Сосенко. *Пізнай. Зрозумій. Збережи.* URL: <https://www.facebook.com/SosenkoPerseiveRealizeRetain> (дата звернення: 22.09.2025 р.).
6. *Мистецтво через дотик: в Івано-Франківську відкрили виставку «Побачити скарби разом».* URL: <https://if.informator.ua/2024/01/10/mystecztvo-cherez-dotyk-v-ivano-frankivsku-vidkryly-vystavku-pobachyty-skarby-razom/> (дата звернення 27.01.2024 р.).
7. Чмелик І. *Доступне мистецтво: інклюзивні творчі ініціативи у м. Івано-Франківську. Український мистецтвознавчий дискурс.* 2023. Вип. 6. С. 115—121. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2023.6.14>
8. Чмелик І. *Янголи в «пікселі». Сакральний світ в образах творів міжнародного конкурсу дитячого малюнку «Для Бога я створю найкраще» 2024.* URL: <https://postimpreza.org/texts/ianholy-v-pikseli> (дата звернення 22.09.2025 р.).

REFERENCES

- Tverdokhlib, V., & Mysiuha, B. (2018). *Save The Treasures Together. History of one project.* Kyiv: Maister knyh [in Ukrainian].
- (2023). «*COD AMONG US*». *Album-catalogue of the curatorial project.* Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivskyi kraieznavechyi muzei [in Ukrainian].
- Asaturian, N., & Yatsiv, D. (2023). *An exhibition of video interviews and photos from the de-occupied city was opened in Ivano-Frankivsk on the anniversary of the liberation of Kherson.* Retrieved from: <https://suspilne.media/615225-v-ivano-frankivsku-do-dna-vizvolenna-hersona-vidkrili-vistavku-videointervu-ta-svitlin-z-deokupovanogo-mista/> (Last accessed: 22.09.2025) [in Ukrainian].
- Turii, R. (2019). *The people of Frankivsk were shown icons from the legendary film «Shadows of Forgotten Ancestors» (PHOTOS).* Retrieved from: <https://galka.if.ua/frankivcyam-pokazali-ikoni-z-legendar/> (Last accessed: 24.09.2025) [in Ukrainian].
- Sosenko. *Get to know. Understand. Save.* Retrieved from: <https://www.facebook.com/SosenkoPerseiveRealizeRetain> (Last accessed: 22.09.2025) [in Ukrainian].
- Art through the touch: the exhibition «See the treasures together» was opened in Ivano-Frankivsk.* Retrieved from: <https://if.informator.ua/2024/01/10/mystecztvo-cherez-dotyk-v-ivano-frankivsku-vidkryly-vystavku-pobachyty-skarby-razom> (Last accessed: 27.01.2024) [in Ukrainian].
- Chmelyk, I. (2023). *Accessible art: inclusive creative initiatives in Ivano-Frankivsk. Ukrainian art history discourse,* 6, 115—121. DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2023.6.14> [in Ukrainian].
- Chmelyk, I. (2024). *Angels in «pixels». The sacred world in the images of the works of the international children's drawing competition «For God I will create the best».* Retrieved from: <https://postimpreza.org/texts/ianholy-v-pikseli> (Last accessed: 22.09.2025) [in Ukrainian].